

Wat doen we eigenlijk voor uitgesproken linkshandigen?

J. ALTERA

Ons schrift is normaliter bestemd om van links naar rechts met de rechterhand geschreven te worden. Dit staat a priori vast. Vanaf zijn ontstaan is het Latijnse cursief aangepast bij de meerderheid der mensen, bij wie de rechterhand een dominerende functie heeft ten opzichte van de linkerhand. Het spreekt vanzelf, dat de minderheid, bij wie het andersom gesteld is, daarmee in moeilijkheden komt.

Men kan die linksheid opvatten als een afwijking der natuur, waaraan niet moet worden toegegeven. Op dit standpunt staat men nog in de landen achter het ijzeren gordijn, waar met linkshandigheid eenvoudig geen rekening wordt gehouden, hoewel de laatste jaren in Oost-Duitsland een kentering is gekomen.

In de westelijke wereld wordt reeds lang aan de menselijke individualiteit meer betekenis gehecht en deze tendens neemt vooral de laatste jaren nog sterk toe. Maar hier zit men dan ook met de specifieke moeilijkheden. Want de linkshandigheid is geen eenvoudige zaak, omdat ze nauw verweven is met de psychische gesteldheid van de mens. Dit blijkt overduidelijk zodra men zich in de uitgebreide literatuur enigszins gaat verdiepen.

(Een goed overzicht geeft de heer J. J. M. G. Habets in het tijdschrift: *Opvoeding, Onderwijs, Gezondheidszorg*, Jaargang 1962.)

Nu is het merkwaardig, dat alle studies zich bewegen op psychologisch terrein, d.w.z. men verdiept zich in het wezen van de linksheid en in de psychologische problemen, die gepaard gaan met de omschakeling van links-dominantie naar rechts-dominantie bij het kind.

Tegenover die veelheid van psychologische studies staat een opvallende armoede, zo niet

een ernstig gebrek aan didactische bijdragen om het uitgesproken linkshandige kind te helpen bij het leren schrijven.

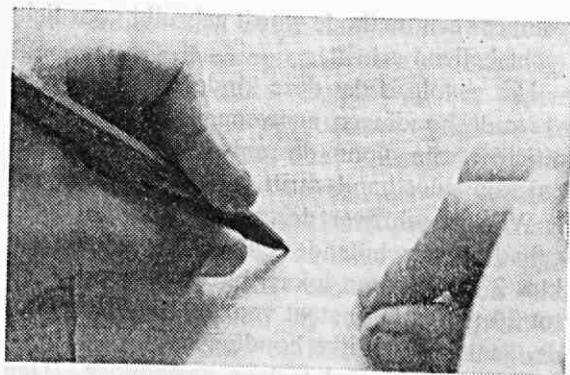
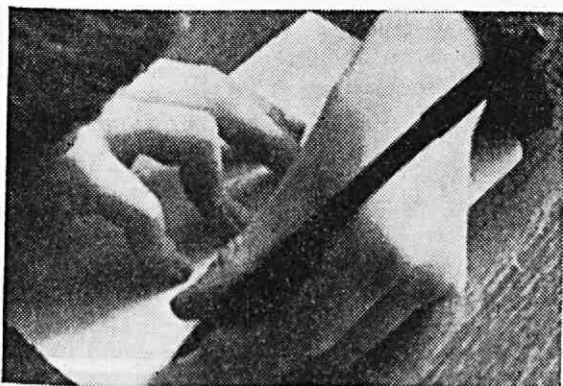
Hoe in het algemeen de behandeling van linkse kinderen in de eerste klas van de basisschool moet zijn, is aan de onderwijzeressen uit de praktijk wel bekend. Kort samengevat moge hier het volgende worden gereleveerd:

Rechts- en linkshandigheid zijn geen absolute eigenschappen, maar ze zijn van betrekkelijke aard. Tussen de uitersten bestaan vele tussengraden van linksheid. De meeste kinderen zijn in hun eerste kleuterjaren nagenoeg tweehandig. (Ambidextrie.) Door ontwikkeling en opvoeding ontstaat doorgaans geleidelijk de definitieve rechtshandigheid.

Slechts 3 à 5% van het mensdom is uitgesproken en blijvend links. Alleen bij deze laatsten stuit het dominerend gebruik van de rechterhand op ernstige moeilijkheden.

De ontwikkeling tot rechtshandigheid voltrekt zich bij de ene kleuter vroeger dan bij de andere. Te sterke aandrang kan, zoals bekend, bij het kind leiden tot afweer, koppigheid en neurose. Het moge ouders en kleuterleidsters evenwel gerust stellen, dat de meeste linkse kleuters ook later nog zonder grote moeilijkheden rechtshandig kunnen leren schrijven.

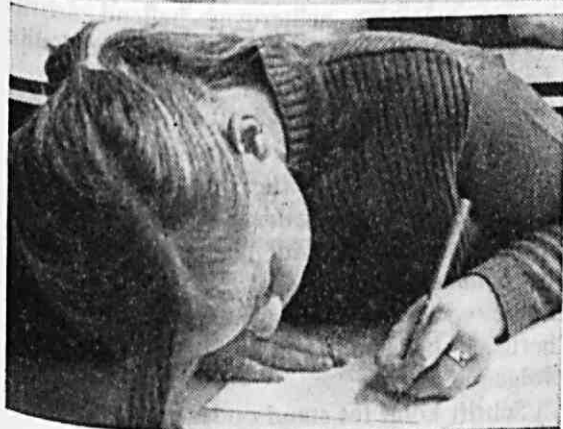
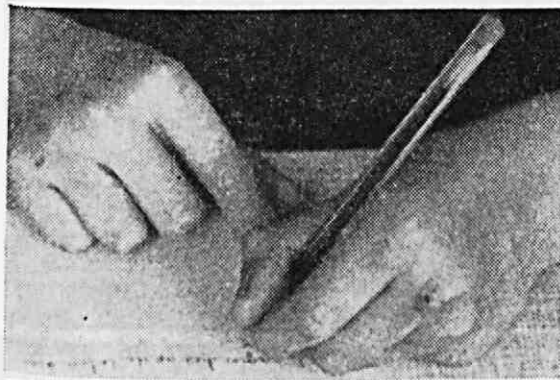
Bij intree in de basisschool is de aan te wenen rechtshandigheid bij een aantal kinderen nog niet tot stand gekomen. Dat zijn degenen die van nature wat meer links zijn aangelegd. Bij minstens 10% van de eerste-klassertjes komen nog min of meer linkse neigingen voor. Deze leerlingen laat men bij allerlei werkjes als knippen, plakken, vouwen, kleien, balwerpen,

enz. voorlopig vrij in de keuze van hun hand. Maar bij het schrijven, dat zo afhankelijk is van de rechtse hantering is het anders gesteld. Daar oefent men een gestadige, zachte drang uit tot het gebruik van de rechterhand. Het beoefenen van schrijffpatronen kan hierbij goede diensten doen, omdat de vormen daarbij eenvoudiger zijn en tevens het accent meer valt op de eigenlijke schrijfbeweging. De ervaring leert, dat in de loop van het eerste leerjaar het grootste gedeelte van deze leerlingen tot rechts schrijven zijn te brengen.

Al mogen de resultaten wat minder zijn dan bij de rechtsen, het is voor deze kinderen van belang, dat zij later rechts schrijven, al kost het wat meer moeite. Na volhouden prefereren zij ook zelf op de duur het rechtshandig schrijven. Maar ondanks een volgehouden zachte pressie tot rechts schrijven blijven er toch altijd enkele leerlingen bij wie de natuur sterker blijkt te zijn dan de leer. Dat zijn de uitgesproken linksen, van wie er in elke school een aantal voorkomen. Zij mogen ten slotte links schrijven, wat in de meeste gevallen betekent, dat deze kinderen aan hun eigen initiatief worden overgelaten. Het is immers voor de onderwijzeres, die zelf rechts is, heel moeilijk om zich in te leven in de motorische moeilijkheden van de linkse schrijver.

In de regel gaat het kind nu het rechtse schrift met de linkerhand imiteren. Wat mag men van de kinderen, die niet anders dan rechts geschreven voorbeelden om zich heen zien, anders verwachten? Maar dit schrift is met de linkerhand heel moeilijk op te brengen, vooral

wanneer een methode wordt gebruikt voor licht rechtshellend schrift.

Het gevolg is dat deze kinderen zich allerlei vreemde houdingen aanwennen, die verre van efficiënt zijn voor de ontwikkeling tot een enigszins vlot handschrift.

Wie als schrijver dezes het voorrecht heeft gehad op verschillende scholen alle linksen van klas 2 tot 6 in een lokaal bijeen te hebben (12 tot 20 per school) staat versteld van de vreemde, vaak wonderlijke houdingen:

Het potlood veel te laag vasthouden. (Dan kan men de schrijfpunt beter beheersen).

Het hoofd diep voorover gebogen. (Dan kan men beter zien wat men schrijft).

Meisjes met de haren over het tafelblad. (Men moet de ogen laag bij het tafelblad brengen om nog even achter de wijsvinger en duim die het potlood besturen, te kunnen kijken).

De schrijfhand naar buiten omgerold. (Dan kan men gemakkelijker de rechts hellende neerhalen naar zich toe trekken).

Het cahier in velerlei richtingen scheef leggen, enz. enz. Daarbij komt, dat tot in de hoogste klassen het schrijftempo zeer laag blijft, wat bij het voortgezet onderwijs een bron van zorgen en stoornissen wordt.

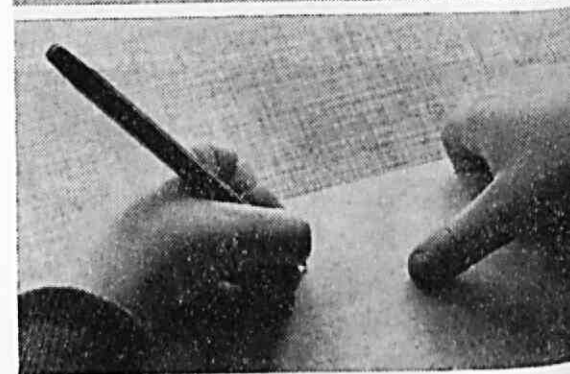
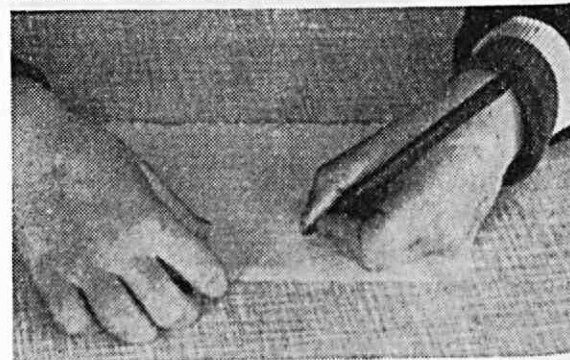
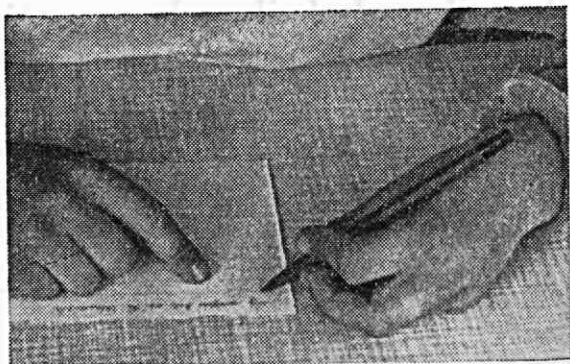
Zulk een klas links schrijvende kinderen biedt een jammerlijke aanblik.

Algemeen blijkt de opvatting te heersen, dat de linksen hun weg zelf moeten zoeken. Wij vonden echter sporadisch een kind dat zichzelf een geschikte houding had aangewend. De meeste kinderen zoeken hun weg verkeerd, omdat ze het voorbeeld trachten te benaderen, dat voor de rechtsen bestemd is. Zodoende is het linkshandige kind – dat toch niet onhandig is – gehandicapt, zonder dat dit noodzakelijk is.

Het wordt hoog tijd, dat de school wat meer gaat doen om deze kinderen naar hun speciale behoeften te helpen. Dit is zeer wel mogelijk, indien aan enkele voorwaarden wordt voldaan:

1. *Er moet een links hellend schrift worden aangeleerd.*

Op grond van binnen- en buitenlandse onderzoeken is komen vast te staan, dat

een enigszins achterover hellend schrift voor de linksen natuurlijk en gemakkelijk is.

(A. Flückiger, Die Schrift und ihre Gestaltung, Zürich).

2. *Het cahier moet zodanig scheef gelegd worden, dat de liniatuur van links naar rechts schuin afloopt.*

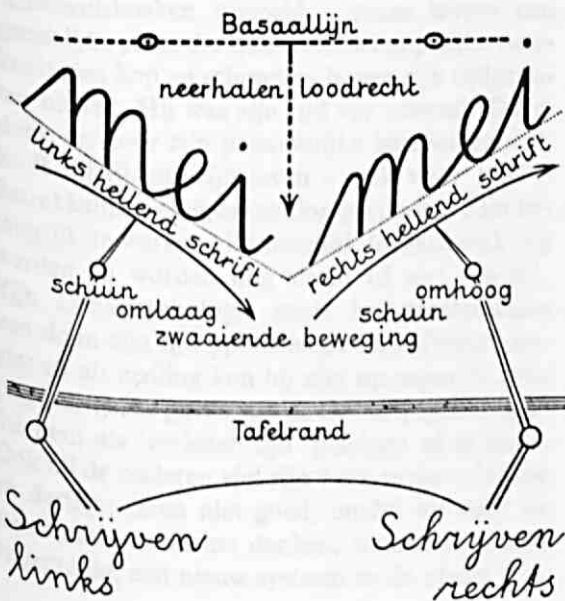
Beide voorwaarden hangen nauw samen. Zij berusten, behalve op praktische ervaring op de volgende analyse:

Schrift komt tot stand onder een coördinatie

van op- en neergaande bewegingen met een van links naar rechts voortschrijdende beweging. De op- en neergaande bewegingen geschieden door buigen en strekken van de vingers; de voortgaande door een zwaaiende beweging van de onderarm.

De bouw van ons gezichtsorgaan brengt mee, dat richtingen en bewegingen, welke in de ruimte evenwijdig aan de basaallijn lopen (o.a. bij het lezen) en die loodrecht daarop staan, (zoals bij het schrijven) ons het gemakkelijkst liggen. (De basaallijn is de denkbeeldige lijn, die door de beide oogpupillen kan getrokken worden).

Praktisch komt dit erop neer, dat recht naar ons toe halende bewegingen het gemakkelijkst en het zekerst zijn, wanneer wij althans recht voor de tafel zitten. (In verband hiermee zijn de spiergroepen van arm en hand, die naar ons toe halende bewegingen uitvoeren het krachtigst ontwikkeld). Wenden wij het hoofd of gaan wij scheef zitten, dan verandert de basaallijn van richting en dan zien wij hoe de gehele situatie mee verandert. Schouders, armen en cahier draaien mee ten opzichte van het tafelblad, maar onderling blijft alles in hetzelfde verband. Dit geldt zowel voor links als voor rechts schrijven.

Het verdient dus altijd aanbeveling, dat wij loodrecht schrijven op een schuin voor ons liggend blad. Dat scheef leggen van het papier houdt verband met de voortbeweging van de hand. Een horizontaal naar rechts voortschrijven (zoals bij het blokschrift) van de rechterhand is evenmin gemakkelijk als een naar rechts voortduwen van de linkerhand zou zijn. Daarom leggen wij het cahier schuin en wel: naar rechts oplopend bij rechts schrijven en naar rechts aflopend bij linkshandig schrijven. De voortgaande beweging kan dan in beide gevallen door een zwaaiende beweging van de onderarm geschieden. De zwaaiende of veegbeweging, die wij rechtsen als vanzelfsprekend de gemakkelijkste vinden voor vlot schrift, mag de linksen niet onthouden worden. Maar ze is bij hen alleen mogelijk bij achterover hellend schrift.

Bovendien is het nodig, dat bij links schrijven het cahier voor de linker lichaamshelft wordt gelegd, evenals wij bij rechts schrijven gewend zijn het cahier wat naar rechts te leggen.

Bij onze onderzoeken zagen wij maar hoogst zelden een kind, dat uit eigen beweging de voor hem of haar geschikte cahierligging en de juiste voortbeweging van de hand had gevonden. Bijna altijd was het het rechtse voorbeeld, dat de linksen parten speelde. Daarom is het gewenst, dat de linksen eigen voorbeelden met de voor hen geëigende aanwijzingen krijgen.

Worden de boven omschreven voorwaarden in acht genomen en leert men deze houding het kind aan, dan wordt aan veel verwarring voor hem een einde gemaakt en dan komt het linkse kind in een veel gunstiger conditie met zijn schrijven dan waarin het thans verkeert. Het schrijven behoeft dan niet langer een taak te blijven, waartegen het niet is opgewassen. Niet alleen de resultaten, waaraan ieder kind behoefte heeft, zullen verbeteren, maar ook het tempo kan worden opgevoerd. Het zal tevens een betere zithouding mogelijk maken, om niet te spreken van de psychische nadelen, waarop een geforceerde omzetting van links-dominantie

in rechts-dominantie en een voortdurend daarbij falen, kan komen te staan.

De laatste bezwaren tegen het achterover hellende schrift moeten wegvallen, wanneer

men daarin een tolerantie kan zien aan de natuur van het uitgesproken linkse kind.

Het links hellende schrift is trouwens minstens zo goed leesbaar als het rechtshellende.